

Sotsiaalkaitseministri määruse „Psühholoogi palga- ja juhendamistoetus kohalikule omavalitsusele ja esmatasandi tervisekeskusele 2023. aastal“ seletuskiri

1. Taustinfo

1.1. Sissejuhatus

Määrusega toetatakse kohalikes omavalitsustes ja esmatasandi tervisekeskustes mittekliinilise psühholoogilise abi osutamist. Toetusmeede on jätk 2021. ja 2022. aastal rakendatud samasisulisele toetusmeetmele¹ ja rakendub paralleelselt vaimse tervise teenuse toetuse meetmega². 2022. aastal kasutas psühholoogi palga- ja juhendamistoetust 8 kohalikku omavalitsust ja 3 esmatasandi tervisekeskust kogusummas 219 560,73 eurot. 2023. aasta meetme eelarve kavandatud maht on 263 840 eurot.

Võrreldes 2022. aasta toetusmeetme määrusega on 2023. aasta toetusvooru määruses tehtud arvukalt muudatusi, mh hakkab toetusi Sotsiaalministeeriumi asemel andma Riigi Tugiteenuste Keskus, mistõttu kehtestatakse määrus uue terviktekstina.

1.2. Määruse ettevalmistaja

Toetusmeetme kavandamisel ja kujundamisel konsulteeriti kohalike omavalitsuste (edaspidi KOV) esindajatega, sh nendega, kes kasutasid sama toetusmeedet 2022. aastal, ning Riigi Tugiteenuste Keskusega (edaspidi RTK).

Määruse ja selle seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi vaimse tervise osakonna poliitikadisainer Vootele Veldre (vootele.veldre@sm.ee; tel 626 9106) ja Riigi Tugiteenuste Keskuse tööturu ja hoolekande talituse juhataja Ülle Luide (ylle.luide@rtk.ee; tel 663 2015).

Määruse juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Piret Eelmets (piret.eelmets@sm.ee; tel 626 9128).

1.3. Märkused

Määrusega kehtestatakse riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1 alusel uus rakendusakti terviktekst.

Määrus ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Määruse sisu

Paragrahvis 1 sätestatakse määruse kohaldamisala. Määrusega kehtestatakse KOVidele ning esmatasandi tervisekeskustele (edaspidi ETK) psühholoogi palga- ja juhendamistoetuse andmise tingimused ja kord. Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis aastateks 2021–2023 on üks tegevuspõhimõte (punkt 1.8) pöörata pandeemia tingimustes erilist tähelepanu tervishoiuteenuste kättesaadavusele, inimeste füüsilise ja vaimse tervise hoidmisele ning kvaliteetse hariduse andmisele. Programmi punkti 2.4 kohaselt parandab valitsus vaimse tervise teenuste korraldust, kättesaadavust ja kvaliteeti. Selle eesmärgi saavutamise üheks ülesandeks oli vaimse tervise rohelise raamatu (VTRR) koostamine. Valminud VTRR-i ühe ettepaneku kohaselt (ptk 4, ettepanek 11) tuleks tugevdada vaimse tervise teenuseid kogukonna tasandil ja tervishoius erinevate sekkumiste ja meetmetega, et tagada inimestele elukohalähedane, õigeaegne ja kvaliteetne abi.

¹ vt [Sotsiaalkaitseministri 14. septembri 2021. a määrus nr 37 „Psühholoogi palga- ja juhendamistoetus kohalikule omavalitsusele ja esmatasandi tervisekeskusele“ ja sotsiaalkaitseministri 22. veebruari 2022. a määrus nr 23 „Psühholoogi palga- ja juhendamistoetus kohalikule omavalitsusele ja esmatasandi tervisekeskusele aastal 2022“.](#)

² vt [Sotsiaalkaitseministri määruse "Vaimse tervise teenuse toetus kohalikule omavalitsusele 2023. aastal" eelnõu](#)

COVID-19 pandeemia tingimustes on elanikkonna vaimne tervis oluliselt halvenenud. Eesti rahvastiku vaimse tervise uuringu andmed³ viitavad vaimse tervise probleemide ulatuslikule levikule Eesti rahvastikus. Enesekohaste hinnangute põhjal on depressioonirisk kuni ligi neljandikul ja üldistunud ärevushäire risk kuni igal viiendal täiskasvanul. Venemaa agressioon Ukrainas, kaasnenud energiakriis ja kõrge inflatsioon hoiavad üleval inimeste stressitaset ja koormust inimeste vaimsele tervisele. Eelnevast johtuvalt on Eesti elanike vaimse tervise toetamiseks põhjendatud jätkata kohalikul tasandil kodulähedase psühholoogilise abi pakkumisega ka 2023. aastal.

Paragrahvis 2 defineeritakse kesksed määrused kasutatavad terminid. Võrreldes 2022. aasta regulatsiooniga on muudetud *esmatasandi tervisekeskuse, juhendaja, toetuse andja ja toetuse saaja* definitsioone. *Esmatasandi tervisekeskuse* definitsiooni on muudetud. Esiteks on kaotatud ETK teenindatavate isikute minimaalne arv. Arbitraarne piir võib takistada nende ETK-de võimekust taotlust esitada, kelle nimistutes jääb isikute arv alla seatava määra. Praktika on varasematel aastatel näidanud, et olukorras, kus toetuse suurus on seotud nimistutes olevate isikute arvuga, ei ole väikesed ETK-d toetusest huvitatud, kuna tööturult on raske palgata madala koormusega psühholoogi. Samas olukorras, kus väikesel ETK-l avaneb võimalus palgata osakoormusega psühholoog, ei ole otstarbekas sellist võimalust välistada. Seega pakub muudatus ETK-dele enam paindlikkust. Teise muudatusena võib edaspidi mõista esmatasandi tervisekeskuse lisaks ühtsel taristul tegevusloa alusel üldarstiabi osutavale juriidilisele isikule või füüsilisest isikust ettevõtjale ka nimetatud isikute koostul, kes käsitavad end ise esmatasandi tervisekeskuse. Näiteks võivad samas tervisekeskuse nimetust kandvas hoones tegutseda mitu erinevat üldarstiabi pakkuvat ettevõtet. Muudetud definitsioon võimaldab neil esitada taotluse ühiselt. Toetuse suuruse määramisel lähtutakse sellisel juhul kõigi taotlusega seotud nimistute suurusest. Sellegi muudatuse eesmärk on pakkuda võimalikele taotlejatele enam paindlikkust ja soodustada eelkõige samal taristul või füüsiliselt lähestikku tegutsevate üldarstiabi osutajate koostööd vaimse tervise teenuste pakkumisel.

Juhendaja definitsiooni on RTK ettepanekust lähtudes täpsustatud, selle uue sõnastuse kohaselt on juhendaja psühholoogina tegutsev isik, kes juhendab psühholoogi psühholoogilise abi osutamisel ja pakub talle professionaalset tuge.

2023. aastal menetleb taotluseid ja maksab toetusi Sotsiaalministeeriumi asemel RTK. *Toetuse andja* muutmine võimaldab vabastada Sotsiaalministeeriumi tööaega ministeeriumi põhitegevusele ehk poliitikakujundamise juhtimisele ning anda toetuse menetlus tugiteenusena vastavale rakendusasutusele. *Toetuse saaja* definitsioonist on tehnilise muudatusena kõrvaldatud viide KOV-ile ja ETK-le – taotlejaga seotud nõudeid reguleeritakse paragrahvis 7.

Paragrahv 3 sätestab toetuse eesmärgi. Toetust antakse eesmärgiga parandada psühholoogilise abi pakkumist, et seeläbi toetada Eesti elanike psühhosotsiaalset heaolu ja vaimset tervist. Meetme rakendamise vajadust on avatud paragrahvi 1 selgituses.

Paragrahv 4 sätestab toetusperioodi, milleks on ajavahemik 01.01.2023–31.12.2023 (edaspidi toetusperiood), toetatava tegevuse, milleks on vahetu psühholoogilise abi osutamine, ning hüvitatavad kulud, milleks on toetatava tegevusega kaasnevate tööjõukulud. Toetuse andmise periood on seotud 2023. aasta riigieelarvega, mistõttu on toetus seotud üksnes vastaval kalendriaastal toimuvate tegevustega.

Vastavalt paragrahvis 2 toodud definitsioonile on *psühholoogiline abi* rangelt piiritletud, sellena kvalifitseerub üksnes psühholoogias magistrikraadi omava spetsialisti rakendatav inimesele või inimrühmale suunatud professionaalne tegevus, mille eesmärk on leevendada düstressi ning parandada vaimset tervist ja heaolu. Vaimset tervist toetavaid teenuseid vajavad inimesed võivad olla haavatavas olukorras. Selleks, et maandada teenuse osutamise ajal abivajaja vaimse tervise edasise kahjustamise riski, on põhjendatud rakendada ka väljaspool ravisüsteemi rangeid kvalifikatsiooninõudeid.

³ [Eesti rahvastiku vaimse tervise uuringu konsortsium \(2022\). Eesti rahvastiku vaimse tervise uuringu lõpparuanne. Tallinn, Tartu: Tervise Arengu Instituut, Tartu Ülikool](#)

Kululiigi piiritlemine tööjõukuludega tuleneb meetme iseloomust. Kui paralleelselt rakenduv vaimse tervise teenuse toetus võimaldab KOV-idel osta teenust turul tegutsevailt pakkujailt, võimaldab see meede võtta psühholoogi omavalitsuse või selle allasutusse ning ETK-sse tööle. Meede on disainitud KOV-ide ja ETK-de väljendatud ootustele vastates. 2020. aastal toimunud omavalitsuste küsitluses⁴ väljendasid mitmed omavalitsused valmidust psühholoog ise tööle võtta, kui nad saaks riigilt tuge töötasu maksmiseks. Samuti on rõhutanud vajadust tagada paikkonnas mittekliinilise psühholoogilise abi kättesaadavus mitmed tervisekeskuste juhid.

Paragrahv 5 sätestab toetusvooru avamise ja sulgemise alused. Taotlusvooru alguskuupäev 20.02 on seotud määruse kavandatud jõustumise ajaga. Taotlejail on õigus saada toetust tagantjärele kulude eest, mis on tehtud alates 1. jaanuarist 2023. Toetusvooru sulgemine hiljemalt novembri lõppedes võimaldab teha 2023. aasta meetmega seotud arveldused ja taotluste hindamised sama kalendriaasta jooksul. Pikk periood annab taotlejatele arvestatava ajaraami, et kaaluda taotlusvoorus osalemist.

Sotsiaalministeerium teavitab RTK-d taotlusvooru eelarvest hiljemalt järgmisel tööpäeval arvates määruse Riigi Teatajas avaldamisest. RTK avaldab taotlusvooru info enda kodulehel. Toetuseks eraldatud eelarve ammendumise korral suletakse taotlusvoor ning vastav teave avaldatakse RTK kodulehel hiljemalt järgmisel tööpäeval arvates sulgemisotsuse tegemisest.

Paragrahv 6 sätestab toetuse taotlemise üldise korra. Toetuse taotlemine toimub alates taotlusvooru avamisest kuni selle sulgemiseni. Seotult toetuse andja vahetumisega esitab taotleja 2023. aastal toetuse saamiseks taotluse RTK e-toetuse keskkonna <https://etoetus.rtk.ee/> kaudu. RTK toetuste keskkond on kasutusel kõikide RTK hallatavate toetusmeetmete puhul.

Taotlejal on õigus esitada ühes kalendrikuus üks taotlus, piirang on vajalik RTK töövoos sujuvaks korraldamiseks.

Paragrahv 7 sätestab nõuded taotlejale. Taotlejana kvalifitseeruvad KOV või selle ametiasutus, mis ei ole linnaosavalitsus, ning ETK. Meetmed on suunatud nimetatutele kui kõige sobivamale tasandile, et pakkuda paikkonnas riiklikult toetatud psühholoogilist abi. Linnaosavalitsused on taotlejate seast välja arvatud omavalitsuse tasandil terviklikku psühholoogilise abi korralduse soodustamiseks ja välistamiseks võimaluse, et psühholoogilise abi kättesaadavus sõltuks linnaosa piiridest.

Taotlejal ei tohi taotluse esitamise ajal olla riiklike maksude maksuvõlgasid või need peavad olema ajatatud. Samuti ei tohi taotlejal olla taotluse esitamisel täitmata kohustusi Sotsiaalministeeriumi ega RTK ees. Kui kohustuste olemasolu RTK ees on RTK-le kui toetuse andjale üheselt teada, siis info selle kohta, kas kohustused on täidetud ka Sotsiaalministeeriumi ees, tagatakse mitmel viisil. Esiteks informeerib Sotsiaalministeerium kalendriaasta alguses RTK-d 2022. aasta taotlusvoorst üles jäänud kohustustest. Teiseks on taotlejal kohustus enne taotluse esitamist veenduda, et tähtjaks täitmata kohustused mõlema asutuse ees puuduvad ja seda ka taotluse esitamise ajal kinnitada. Kolmandaks kavatakse asutused kogu taotlusperioodi vältel jagada vastastikku toetusvooriga seotud infot, sealhulgas nii taotlejate kui ka ülesjäänud või tekkivate kohustuste kohta.

Paragrahv 8 sätestab taotlusele esitatavad nõuded. Taotlus tuleb esitada määruses sätestatud nõuete ja tingimuste kohaselt, määruses sätestatud ajaks, e-toetuse keskkonna vorminõudeid jälgides ning sellele peavad olema lisatud nõutud dokumendid. Taotluse peab digitaalselt allkirjastama esindusõiguslik isik. Toetust tuleb taotleda üksnes määruses sätestatud eesmärkidel ja toetatavatele tegevustele. Kui esindusõiguslik isik tegutseb volituse alusel, peab ta taotluse esitamisel esitama ka volikirja.

Selleks, et toetust saaks üksnes taotleja, kelle juures töötaval psühholoogil on piisav ettevalmistus ja töökogemus, peab taotleja esitama koos taotlusega psühholoogilist abi vahetult osutava

⁴ vt <https://www.sm.ee/media/2222/download>

psühholoogi CV, mis kajastab inimese kutsealast ja hariduslikku ettevalmistust ning asjakohasusel töökogemust. Töökogemus on psühholoogi CV-s vajalik kajastada juhul kui see on olemas ja taotletakse või on kavas taotleda juhendamistoetust. Juhendamistoetuse korral tuleb esitada ka juhendaja CV. CV-des nähtuv info võimaldab veenduda, kas psühholoogilise abi osutaja kvalifikatsioon vastab seatud nõuetele ning hinnata kas juhendava psühholoogi ettevalmistus ületab juhendatava psühholoogi ettevalmistust. Eestis psühholoogilise kõrghariduse omandanud inimeste kvalifikatsiooni vastavust CV-s märgitule saab RTK kontrollida Eesti hariduse infosüsteemi kaudu.

Taotlejate halduskoormuse vähendamiseks on erinevalt 2022. aasta regulatsioonist loobutud 2023. aasta määruses nõudest, et taotleja esitaks psühholoogiga sõlmitud lepingu või muus vormis kokkuleppe psühholoogilise abi osutamiseks toetusperioodil. Kokkuleppe olemasolu eeldatakse psühholoogi CV esitamise kaudu. Ühes taotlusega sellise psühholoogi CV esitamine, kellega kokkulepet sõlmitud ei ole, oleks sügavalt ebaeetiline ja KOV-ide ning ETK-de puhul äärmiselt ebatõenäoline samm. Toetuse andja nõudmisel peab toetuse saaja olema valmis tõendama tööjõukulude aluseks oleva töölepingu olemasolu.

Paragrahv 9 sätestab toetuse liigid ja toetuse suuruse arvutamise alused. Toetust antakse palgatoetusena ja juhendamistoetusena. Toetuse suuruse arvutamisel lähtutakse taotlusest ja selles paragrahvis sätestatud tingimustest.

Palgatoetust antakse tegelike tööjõukulude katteks mitte rohkem kui brutotöötasu 1679 eurot alusel arvatud tööjõukulu kalendrikuus psühholoogi kohta ning vastavalt KOV elanike või ETK teenindatavate isikute arvule, võttes aluseks koefitsiendi 1,0 iga 7000 elaniku või ETK nimistutesse kuuluva isiku kohta. Nimetatud brutotöötasu on võrdne Eesti keskmise brutokuupalgaga 2022. aasta III kvartalis. Toetuse arvutamise aluseks võetav koefitsiendi väärtus on 1,0 iga 7000 elaniku või esmatasandi tervisekeskuse nimistutesse kuuluva isiku kohta. Koefitsiendi maksimumväärtus on 5,0. Koefitsiendi sidumine elanike arvuga ja ülempiiri kehtestamine on seotud piiratud eelarvega ja kavatsusega pakkuda võimalikult paljudele KOVidele rahalist abi oma elanikele psühholoogilise abi pakkumisel. Kasutatav toetuse määramise valem tagab seega teatud piirini toetuse suuruse proportsionaalsuse elanike arvuga ning maandab samas riski, et suured KOVid kasutaks üksinda ära kogu toetusmeetme eelarve.

Määruse kohaselt on seega näiteks 28 000 elanikuga KOVil õigus toetusele kogusummas $(28\ 000 / 7000) \times 1679 +$ tööjõumaksud ja maksed ehk 6716 eurot kalendrikuus töötasu katteks, millele lisandub 2270 eurot tööjõumaksude ja -maksete katteks. Seevastu 3500 elanikuga KOVil on õigus toetusele summas $(3500 / 7000) \times 1679$ ehk 839,5 eurot kalendrikuus töötasu katteks, millele lisandub 283,76 eurot tööjõumaksude ja -maksete katteks. Kui psühholoogi juhendatakse, lisandub juhendamistasu.

Ülal nimetatud koefitsiendi arvutamisel lähtutakse KOVi puhul KOVi elanike arvust rahvastiku-registris seisuga 01.01.2023. Tervisekeskuse teenindatavates nimistutes olevate isikute arvu alus on veebilehel <https://mveeb.sm.ee/Nimistud/> Terviseameti avaldatud nimistuid kirjeldavad andmed taotluse esitamisele järgneva kalendrikuu esimesel tööpäeval.

Erinevalt eelmise perioodi toetusmäärusest on määrusest jäetud välja toetuse andjale kaalutusõiguse andvad sätted, mille alusel sai toetuse andja kaalukate argumentide korral määrata taotlejale arvutuslikust toetusest soodsama toetuse. 2022. aasta praktikas on kaalutlustest lähtuvad soodsamad otsused olnud selle meetme puhul harvad ning summad, mille võrra toetust suurendati, on olnud pigem väikesed. Uuel toetuse andjal puudub üksus, mis oskaks erandeid nõudvaid juhtudel sisuliselt kaalutleda. Eelneva valguses ei ole välise kaalutleva üksuse loomine ja kaasamine menetlusprotsessi pigem põhjendatud.

Juhendamistoetust antakse üksnes tingimusel, et juhendatavaks on psühholoogi palgatoetust saav isik. Toetust makstakse vastavalt juhendaja tegelikele palgakuludele, kuid mitte rohkem kui brutotöötasult 335,8 eurot arvatud tööjõukulu iga juhendatava kohta kalendrikuus. Nimetatud brutotöötasu moodustab viiendiku Eesti keskmisest brutokuupalgast 2022. aasta III kvartalis.

Toetuse andmise kord ei piira KOVi õigust maksta psühholoogile ja tema juhendajale töötasu vastavalt kohaliku tööturu olukorrale ja poolte kokkuleppele, töötasu võib olla seatud toetusepiirist nii väiksem kui ka suurem. Kui tööjõukulud jäävad seatud ülempiirist madalamaks, katab toetus kogu tööjõukulu. Kui tööjõukulud ületavad nimetatud piirmäära, makstakse toetust üksnes seatud piirmäärade ulatuses.

Paragrahv sätestab ka toetuse suuruse määramise põhimõtted puhkudeks, kui ühest KOV-ist või ETK-st esitatakse mitu taotlust. Kui samal kalendrikuul esitavad taotluse nii KOV kui ka selle ametiasutus või ühe ETK alla kuuluvad erinevad juriidilised isikud, määratakse toetus esmalt ajaliselt varem saabunud taotlusele ning hiljem saabunud taotluse toetuse summa arvutamisel lähtub toetuse andja paragrahvis 9 sätestatust, taotluses esitatud andmetest ja kohalikule omavalitsusele juba määratud toetuse suurusest. Ka juhul, kui samast KOV-ist või ETK-st esitatakse järgmistel kalendrikuudel uus taotlus, võetakse lisaks taotlusele ja paragrahvis sätestatud tingimustele toetuse suuruse määramisel aluseks juba varasemalt samast KOV-ist ja ETK-st esitatud taotluste eest määratud toetusi.

Paragrahv 10 reguleerib taotluste menetluse protsessi. Menetlus koosneb taotluse ja taotleja nõuetele vastavuse kontrollimisest ning taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemisest koos toetuse määramisega taotluse rahuldamise korral. Kalendrikuu jooksul laekunud taotluste rahuldamine otsustatakse hiljemalt selle esitamisele järgneva kalendrikuu viimasel tööpäeval. Seega saavad kõik taotlejad juba taotluse esitamisele järgneva kuu lõpus tagasiside, kas nende taotlus rahuldatakse või mitte. Ajal, mil toetusvoor ei ole avatud, esitatud taotlust menetlusse ei võeta ja sellest informeeritakse taotlejat kolme tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamisest.

Kui taotluses esineb puudusi, annab toetuse andja taotluse esitajale viis tööpäeva puuduste kõrvaldamiseks. Selline tähtaeg on piisavalt pikk, et enamik taotlejaid suudab puudused likvideerida. Teisalt on see piisavalt lühike, et mitte põhjustada taotluste menetluse protsessi olulisi viivitusi. Tähtpäevaks puuduste kõrvaldamata jätmisel võib toetuse andja jätta taotluse läbi vaatamata. Juhul, kui taotlus vastab vähemalt osaliselt nõuetele ja selle alusel on võimalik määrata osaline toetus, võetakse see siiski menetlusse ja suunatakse hindamisele.

Paragrahv 11 reguleerib toetuse määramist ja maksmist. RTK lähtub toetuse määramisel taotluses sisalduvatest andmetest ning paragrahvis 9 sisalduvatest toetuse suuruse arvutamise alustest. Viimastest tulenevalt võidakse taotlus rahuldada kas täielikult või osaliselt. Kalendrikuul, mil rahuldamisele kuuluvate taotluste kogusumma ületab eelarve jääki, rahuldab toetuse andja esmalt ajaliselt varem esitatud taotluse.

Paragrahvis sätestatakse juhud, mil toetust ei määrata. Toetust ei maksta, kui taotleja ei vasta määruses sätestatud nõuetele või kui esitatud taotlus on puudustega, mis ei võimalda toetust määrata. Toetust ei määrata ka juhul, kui psühholoogilist abi osutatakse üldhariduskoolis, kutseõppeasutuses või koolieelses lasteasutuses tugispetsialisti tegevusena ega teenuste eest, mida juba rahastatakse riigieelarvest muul viisil. Õppeasutuste juures tavapäraselt tegutsevate koolipsühholoogide ja teiste õppeasutuste tugispetsialistide tööjõukulu kompenseerimine toetusemeetmest ei aita parandada kohalikul tasandil psühholoogilise abi pakkumist ning sellisel juhul toetuse maksmine ei oleks kooskõlas määruse eesmärgiga. Ka ei maksta KOV-ile või ETK-le täiendavat toetust juhul, kui KOV või ETK on juba saanud maksimaalses määras toetust.

Taotluse rahuldamise otsuses märgitakse toetuse summa ja toetuse saaja toetuse kasutamise seotud kohustused vastavalt §-le 12. Otsuse vastuvõtmisele järgneva kahe tööpäeva jooksul edastab RTK otsuse e-keskkonna kaudu taotlejale. Toetus makstakse taotluses märgitud pangakontole kümne tööpäeva jooksul arvates otsuse vastuvõtmisest.

Paragrahvis 12 sätestatakse toetuse saaja kohustused. Toetuse saaja on kohustatud kasutama toetust taotluse ja taotluse rahuldamise otsuse kohaselt ning teavitama RTK-d, kui asjaolud, mille alusel toetus määrati, muutuvad oluliselt. Toetuse saaja võib toetusperioodil muuta psühholoogilist abi vahetult osutavat psühholoogi ja psühholoogi juhendajat üksnes RTK kirjalikul nõusolekul.

Nõue tagab, et ka uus psühholoogilist abi osutav psühholoog ja tema juhendaja vastaks täielikult tingimustele, mille alusel toetus taotlejale määrati.

KOV ja ETK peavad psühholoogilise abi osutamise alustamisel teavitama vastavalt oma elanikke või nimistusse kuuluvaid isikuid psühholoogilise abi osutamise korraldusest. Asutused on vabad valima kanalid, mille kaudu infot sihtrühmadele edastatakse.

Paragrahv sätestab toetuse andja või tema volitatud isiku õiguse kontrollida toetuse taotlemise ja kasutamise seotud asjaolude paikapidavust. Seetõttu peab toetuse saaja toetuse kasutamise kohta pidama arvestust vastavalt raamatupidamise seadusest tulenevatele nõuetele, pidades seejuures eraldi kuluarvestust toetuse maksmise aluseks olevate tegevuste kohta.

Paragrahv sätestab toetuse saajale kohustuse esitada 20 tööpäeva jooksul arvates toetusperioodi lõppemisest e-toetuse keskkonna kaudu toetuse kasutamise aruanne. Toetuse saaja peab aruandes andma ülevaate psühholoogilise abi kasutamisest, sh abi kasutanute ja kohtumiste arvust ning kaasnenud tööjõukulust. Kui tegelikud kulud, mille katmiseks toetust taotleti, on välja makstud toetusest väiksemad, peab toetuse saaja toetuse summa ja tegeliku kulu vahe toetuse andjale tagasi maksma.

Paragrahv 13 sätestab juhud, mille korral tunnistatakse taotluse rahuldamise otsus kehtetuks või toetus nõutakse tagasi. See on asjakohane, kui toetuse saaja või teenuse osutaja on rikkunud teenuse osutamisel isikuandmete kaitse nõudeid, teenust osutatakse ebaprofessionaalselt või kutse-eeskrite nõudeid rikkudes või teenuse osutamise korraldus ei vasta taotluses märgitule. Toetuse saaja võib ka vabatahtlikult toetusest loobuda. Toetus nõutakse tagasi ka juhul, kui toetuse saaja ei tagasta vabatahtlikult tagasimaksmisele kuuluvat kasutamata jäävat toetust või ilmnevad asjaolud, mille kohaselt taotlust ei oleks rahuldatud. Palgatoetust ei maksta näiteks juhul, kui isik läbib Sotsiaalministeeriumi hangitavat kliinilise psühholoogi või psühholoog-nõustaja kutseaastat – talle on selle õppevormi raames juba tagatud püsiv töötasu Eesti keskmise töötasu ulatuses.

Juhendamistoetust ei maksta või see nõutakse tagasi juhul, kui juhendaja kutsealane töökogemus on lühem ja hariduslik ettevalmistus on halvem juhendatava kutsealasest töökogemusest ja hariduslikust ettevalmistusest – psühholoogi juhendaja pädevus peab juhendatava arengu ja psühholoogilise abi kvaliteedi tagamiseks ületama mõlemas aspektis juhendatavat. Sarnaselt palgatoetusega seotud klausliga ei maksta ka juhendamistoetust juhul, kui psühholoogi juhendamist rahastatakse riigieelarvest juba muul viisil. Näiteks ei ole juhendamistoetuse maksmine põhjendatud, kui juhendaja saab sama juhendatava juhendamise eest juba töötasu kliinilise psühholoogi või psühholoog-nõustaja kutseaasta raames, mida rahastatakse riigieelarvest Sotsiaalministeeriumi eelarve kaudu.

Paragrahv 14 reguleerib otsuse või toimingu vaidlustamist. Vaidlustamise korral võib taotleja esitada toetuse andjale vaide haldusmenetluse seaduses või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

3. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus on kooskõlas Euroopa Liidu (EL) õigusega. Tegemist ei ole vähese tähtsusega abi ega riigiabi andmisega, vaid KOVile ja ETK-le delegeeritud haldusülesande toetamisega riigieelarvest, tegemist ei ole ettevõtluse ega majandustegevuse toetamisega. Määrusega parandatakse psühholoogilise abi kättesaadavust paikkonnas. Meede võimaldab katta edukatest taotlejatest KOVide ja ETK-de kulud toetusega ja suurendada KOVide ja ETK-de valmidust pakkuda psühholoogilist abi. Meede võimaldab psühholoogilist abi osutavate KOV-ide ja mittekliinilist psühholoogilist abi osutavate ETK-de hulka kordades suurendada.

4. Määruse mõjud

Määruse rakendamisega mõjutatav(ad) sihtrühm(ad)

Määruse rakendamisel on potentsiaal mõjutada KOVe, ETKsid ja Eesti elanikke. 2022. aastal kasutas psühholoogi palgatoetust 7 KOV-i ja 3 ETK-d. Tõenäoliselt on 2023. aastal toetuse kasutajate suurusjärg sarnane, kuid mõne KOV-i ja ETK võrra suurem. Sel juhul tagatakse meetme toel kodulähedase psühholoogilise abi võimalus ligi 120 000 – 150 000 elanikule ning ETK-de kaudu täiendavalt 20 000 – 30 000 inimesele.

Sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Määruse rakendamise keskne eesmärk on toetada Eesti elanike vaimset tervist ning pakkuda abivajajatele psühholoogilist abi veel enne kui inimene vajaks vaimse tervise häirimise tõttu kliinilist sekkumist.

Määruse rakendumise mõju saab hinnata keskmiseks. Kuigi meetmest saavad otseselt kasu vaid mõneteistkümne KOVi elanikud, on meetme otsene mõju vahetutele abisaajatele väga suur. Toetusmeetme toel luuakse toetusperioodi ajaks kogukonna tasandil kas peamine või täiendav uks, et siseneda vaimset tervist toetavate teenuste süsteemi. Määruse rakendamisega ei kaasne ebasoovitava mõju riski.

Mõju majandusele ja regionaalarengule

Määruse rakendamine lisab 2023. aastal vaimse tervise teenuste valdkonda 263 840 eurot ning tagab toetusperioodil enam kui kümne töökoha rahastuse. Toetusmeede on disainitud toetuse ülempiiriga – sel moel loob meede enam väärtust madala ja keskmise töötasuga piirkondades ja võib avaldada positiivset mõju töökohtade loomisele peamistest tömbekeskustest kaugemal asuvates KOVides. Määruse rakendamisega ei kaasne ebasoovitava mõju riski.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Meetme otsene eesmärk on parandada psühholoogilise abi kättesaadavust KOVides. Psühholoogi palgatoetus võimaldab pakkuda abi elanikele, kelle vaimse tervise olukord ei vaja veel kliinilist sekkumist, kuid kellel võib ilma õigeaegset abi saamata kujuneda välja vaimse tervise häire. Enne meetme ellu kutsumist pakkusid iseseisvalt (nt lahus rehabilitatsioonisüsteemist) mittekohustuslikku psühholoogilist abi vaid mõned KOVid, nende hulk on meetme toel suurenenud. Suure tõenäosusega jätkavad KOVid toetusmeetme toel psühholoogilise abi pakkumisega ka 2023 ning selliste KOV-ide arv kasvab veelgi.

Määruse rakendumise mõju saab hinnata keskmiseks. Kuigi meedet kasutavate KOVide osakaal on väike (10–12 KOVi), on mõju tõenäoliselt suur neis KOVides, kus meede rakendub. Meetme edukas rakendamine võimaldab toetusmeedet järgnevatel aastatel skaleerida ja täpsemalt sihtida.

Valdkonnad, mida meede ei mõjuta

Määruse rakendamine ei avalda mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele ega elu- ja looduskeskkonnale.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toetust rahastatakse 2023. aasta riigieelarve seadusega Sotsiaalministeeriumile tervist toetavate valikute programmi vaimse tervise edendamise tegevuseks eraldatud vahenditest. Toetusmeetme rahastamiseks on kavandatud 263 840 eurot.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Määruse tingimused võimaldavad taotleda toetust tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2023. a tehtud kulude eest.

7. Määruse kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks RTK-le, Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Psühholoogide Liidule ja Eesti Perearstide Seltsile. Tähtaegselt laekus tagasiside RTK-lt, kelle esitatud kommentaarid ja märkused ning vastused neile on toodud seletuskirjale lisatud kooskõlastustabelis.